

У науковому часописі «Психолінгвістика» Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди серед 33 статей 58 авторів із 7 країн світу (Україна, Польща, США, Китай, Латвія, Саудівська Аравія, Туреччина, Росія) опубліковані аналітичні дослідження наших науково-педагогічних працівників, доктора психологічних наук, завідувача кафедри педагогіки та психології, доцента Наталії Савелюк «Его-стани та образ Бога в персональній молитві: психолінгвістичний аналіз» і кандидата філологічних наук, старшого викладача кафедри української філології та суспільних дисциплін Романа Дубровського «Психолінгвістичний портрет зрадника в українській художній військовій прозі другої половини XX століття». Наші аналітики приурочили свої дослідження вивченню психолінгвістичного аспекту двох вічних духовних цінностей: віри у Вищий Світовий Розум та вірності вищій земній святині – Батьківщині.

Згадане престижне фахове видання має високий рейтинг у науковому світі. Журнал висвітлює теоретичні та прикладні аспекти психолінгвістики, виходить українською, англійською та російською мовами з 2008 року. У його співзасновниках – громадське об'єднання «Всеукраїнська асоціація психолінгвістів». До міжнародної науково-редакційної ради журналу входять відомі вчені-психолінгвісти Гарвардського і Колумбійського університетів (США), Університету Аміті (Індія), Сілезького університету м. Катовіце (Польща), Університету Бергенус (Норвегія), Університету Удіне-Трієст (Італія), Московського державного університету ім. М.В.Ломоносова, Стокгольмського університету (Швеція), Латвійського університету (Рига), а також вітчизняні фахівці з Прикарпатського НУ ім. Василя Стефаника, Черкаського НУ ім. Богдана Хмельницького, Рівненського ДГУ, Київського національного лінгвістичного університету та інших. Очолюють редакційну колегію часопису доктор психологічних наук, професор Переяслав-Хмельницького НПУ ім.Григорія Сковороди Лариса Калмикова та доктор філологічних наук, професор цього ж університету Марина Навальна

У статті Наталії Савелюк наголошується, що для сучасного суспільства став актуальним активний пошук, осмислення й апробація ефективних засобів підтримки психологічного благополуччя особистості і одного із найдавніших з них – молитви – спеціального комунікативного звертання людини до Бога чи Вищих Сил із певними проханнями, подяками, покаєннями, ушляхеннями, яке розглядається як основний жанр релігійного дискурсу.

Автор вважає за необхідне доповнити духовне розуміння молитви її психолінгвістичним аналізом, тобто розглядати її не тільки в метафізичних і теологічних контекстах, а й з наукових міждисциплінарних позицій. Це дає змогу побачити і врахувати важливі

теоретичні та практичні аспекти особистісної активності в її соціально-комунікативній природі. Звідси випливає, що під час молитви активізуються не лише процеси соціального взаємопізнання та взаємодії, а й самопізнання, саморозуміння і самоконструювання особистості. Під таким кутом зору перспективним напрямком наукового пошуку стає поєднання основних ідей теорії транзактного аналізу з напрацюваннями сучасної психолінгвістики. Це уможливорює вивчення молитви як взаємодії різних Его-станів її суб'єкта, що має глибокий загальнотеоретичний, психодіагностичний і психоконсультативний сенс.

Науковець застосувала оригінальну методик дослідження, зокрема вибірку українських респондентів різного віку і соціального статусу, самоідефікованих як «християнин» за результатами вивчення релігійної активності, поділену на чотири підгрупи (з нижчим, нижчим від середнього, вищим від середнього і найвищим рівнями такої активності), яким було запропоновано споріднені завдання («Моя молитва» і «Відповідь Бога») зі спеціальними інструкціями. Отримані результати узагальнювались і порівнювались в розрізі чотирьох попередньо виокремлених підгруп респондентів.

У підсумку, емпірично встановлено і теоретично обґрунтовано, що у процесі персональної молитви як звертання до Бога найчастіше есплікується гармонійна комунікативна транзакція «Дитина/Батько», бо майже для третини респондентів Бог виступає «люблячим Батьком». Отримані результати небезпідставно можна розглядати як один із наслідків і проявів сучасного кризового стану всього суспільства, коли в контексті хронічної та глобальної недовіри до будь-якої влади частково нівелюються та нігілізуються й віковічні сакральні цінності, а Бог починає сприйматися в образі байдужого «Батька» чи надміру ліберального «Управлінця».

Дослідження Романа Дубровського побудоване на тезовому твердженні про те, що важливим смисловим стрижнем літератури про війну неодмінною є опозиція «Свій – Чужий». Причому, як підкреслює наш фахівець, названа дихотомія не є тотожною протиставленню «Побратим – Ворог», бо поняття «Чужий» передбачає позицію позазнаходження відносно певного окресленого «свого» аксіологічного простору. Відтак «Чужим» є той, хто не сповідує визначених пріоритетів тієї чи іншої суспільної групи чи суспільства загалом.

Це стосується і літературних творів, присвячених зіткненню внутрішньої воєнної сили (народу, держави) та сили зовнішньої (агресора, завойовника, нападника), що відображено у мілітарній прозі про Другу Світову війну. Герої таких творів часто опиняються в ситуаціях, де стикаються нерівні сили – їм доводиться мобілізувати весь

свій дух, включати інстинкт самозбереження, щоб захистити себе в екстремальних умовах і не зашкодити загальній справі.

Автор статті звертає увагу на цікавий момент: поняттю «Свій=Побратим» протистоять два поняття («Чужий=Ворог» і «Свій(?)=Ворог»). В останньому випадку йдеться про зрадників, образи яких у художній військовій прозі вибудовуються за різними психолого-поведінковими моделями: від співчутливо-дидактичної тональності, зображення «блукаючої душі», маргінала – до показу психічно неврівноваженого покидька з неконтрольованою жагою до вбивства. «Чужий» і «Зрадник» у тексті художнього твору набувають певних психолінгвістичних маркерів через мовленнєвий код. Характерно, що «Зрадник» на психолінгвістичному рівні поєднує риси «Свого» і «Чужого», співвідношення яких залежить від налаштованості автора щодо творення тієї чи іншої моделі особистості.

Метою свого дослідження науковець визначив виявлення складових психолінгвістичного портрета зрадника в українському художньому літературному дискурсі військової прози – і це набуває актуальності у зв'язку з обґрунтованим розвитком сучасної мілітарної прози про події АТО/ООС на Сході України, автори якої орієнтуються на художні досягнення своїх попередників. У статті для вивчення різних рівнів психологічного портрета зрадника в художніх текстах для аналізу обрано найбільш показові твори української мілітарної прози другої половини ХХ століття: кіноповість «Україна у вогні» Олександра Довженка, роман «Дім над кручею» Ігоря Качуровського, роман «Віхола» Юрія Мушкетика, роман «Земля під копитами» Володимира Дрозда. Такий підбір текстів надав аналізу характеру різностороннього, бо тут ідеться не лише про різнопланові за змістовим і жанровим рівнями твори, а й про твори, написані авторами, котрі перебували по різні сторони ідеологічної «залізної завіси».

На основі розглянутих психолінгвістичних портретів у згаданих літературних текстах виокремлено певні типи образів зрадників із відповідними мовленнєвими маркерами: пристосуванець (орієнтується на задоволення власних фізіологічних потреб і потреб особистої безпеки), слабодух (залежить від психологічної та фізіологічної нездатності обійтися без задоволення таких потреб, від страху перед власною загибеллю чи фізичним болем) і каратель (перебуває під впливом паталогічної жаги помститися співвітчизникам за завдані ними збитки). Останній тип – це тип зрадника осмисленого з чіткою системою негативних орієнтирів, які визначають усвідомлену мету його зради – помсту і самоутвердження. В той же час пристосуванець намагається знайти на війні хоча б мінімальну вигоду для себе, а слабодух боїться війни і прагне врятувати себе навіть ціною зради. Автор переконаний, що проблема формування лінгвістичного портрета зрадника залишається малодослідженою у вітчизняній літературознавчій науці, а тому створює обшир для майбутніх студій.

